

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK LEGFELSŐ BÍRÓSÁGÁNAK DÖNTÉSE

HOSANNA-TABOR EVANGÉLIKUS GYÜLEKEZET
ÉS ISKOLA KONTRA EGYENLŐ ESÉLYŰ FOGLALKOZTATÁS BIZOTTSÁG*

A Hosanna-Tabor Evangélikus Gyülekezet és Iskola tagja a Missouri Zsinat Lutheránus Egyházának. A zsinat az iskoláiban oktató tanárokat két csoportba sorolja. Az „elhivatott” („called”) tanárok azok, akiket hivatásukba Isten szólított, és akik az akadémiai feltételek teljesítésén túl teológiai kurzusokat is elvégeztek. Ezek a tanárok hivatalosan a Megbízott Lelkész („Minister of Religion. Commissioned”) címet kapják. Az iskolában oktathatnak még „világi” vagy „szerződéses” („lay”/ „contract”) tanárok, akiknél nem feltétel sem a teológiai kurzusok teljesítése, sem az, hogy lutheránusok legyenek, őket azonban elsősorban akkor alkalmazza az iskola, ha „elhivatott” tanár nem áll rendelkezésre.

A felperes Cheryl Perich „elhivatott” tanárként dolgozott 1999 óta. Perich világi tárgyak oktatásán kívül tartott hittanórákat, vezetett imádságokat, részt vett a heti istentiszteleteken, amelyeket általában évente kétszer ő maga vezetett. Perich 2004-ben megbetegedett, narkolepsziát diagnosztizáltak nála, így a 2004–2005-ös tanévet betegszabadságon kezdte. 2005 januárjában jelezte az igazgatónak, hogy a következő hónapban visszatérne munkájába, ő azonban már felvett egy „szerződéses” tanárt, hogy helyettesítse Pericht az év végéig. A Hosanna-Tabor egyházközösségi ülésén az iskola képviselője jelezte, hogy Perich nincs abban az egészségi állapotban, hogy visszatérhetne az iskolába, és az egyházközösség megszavazta, hogy „békésen elengedik” hivatásából Perich-et, valamint, hogy felmondásáért cserébe kifizetik az egészségügyi biztosítási díjának egy részét. Perich azonban nem mondott fel, sőt, februárban visszatért az iskolába, ahonnan az igazgató felszólítására sem volt hajlandó távozni. Az igazgató még aznap telefonon közölte vele, hogy feltehetőleg el fogják bocsátani. Perich erre elmondta, hogy beszélt az ügyvédjével, és ha szükséges, kész bíróság előtt érvényt szerezni törvényes jogainak.

A még aznap este megtartott iskolai vezetőségi ülésen levelet írtak Perichnek, melyben közölték, hogy az egyházközösség következő ülésén dönteni

fog arról, hogy visszavonják-e „elhívását” a napokban tanúsított engedetlen viselkedése miatt, valamint azért, mert a jogi lépésekkel való fenyegetéssel megrontotta kapcsolatát az iskolával. A közösség áprilisi ülésén döntött Perich „elhívásának” visszavonásáról és munkaviszonyának megszüntetéséről.

A felperesek, Perich és az Egyenlő Esélyű Foglalkoztatás Bizottság (Equal Employment Opportunity Commission – EEOC) azzal fordultak a bírósághoz, hogy Perich munkájának megszüntetése sérti az amerikai fogyatékosok esélyegyenlőségét biztosító törvényt (Americans with Disabilities Act – ADA). Azzal vádolták a Hosanna-Tabort, hogy Pericht a jogi lépésekkel való fenyegetés miatt bocsátották el, ami az ADA értelmében törvényellenes. A Hosanna-Tabor a „lelkési kivételre” („ministerial exception”) hivatkozva azt állította, hogy a kereset érvénytelen az első alkotmánykiegészítés értelmében, mivel a beadvány egy vallási intézmény és annak lelkésze közötti munkáltatói kapcsolatot érinti. A Kerületi Bíróság („District Court”) ezzel egyetértve a Hosanna-Tabor javára hozta meg ítéletét.

A Hatodik Kerületi Szövetségi Fellebbviteli Bíróság („Court of Appeal for the Sixth Circuit”) a Kerületi Bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte. Bár elismerte az első alkotmánykiegészítésből levezethető „lelkési kivételt”, a Fellebbviteli Bíróság kijelentette, hogy Perich e tekintetben nem minősül lelkésznek, azaz nem vonatkozik rá a lelkési kivétel. Ezek alapján felszólította a Kerületi Bíróságot, hogy vizsgálja ki Perich elbocsátási ügyét.

A Hosanna-Tabor a szövetségi Legfelső Bírósághoz fellebbezett, amely a fellebbezést befogadta.

Az első alkotmánykiegészítés kimondja, hogy a kongresszus nem hozhat törvényt egy vallási intézmény létesítésére vagy annak korlátozására. Ennek értelmében a Vallási Klauzulák megakadályozzák, hogy az állam beleavatkozzon egy vallási csoport azon döntésében, hogy kit alkalmaz lelkészeként és kit nem.

A Legfelső Bíróságnak ez idáig nem volt alkalma mérlegelni azt, hogy a foglalkoztatási diszkriminá-

* Hosanna-Tabor Evangelical Lutheran Church and School v. Equal Employment Opportunity Commission et al., 565 U. S. ____ (2012).

ciót érintő ügyekbe bevonható-e a vallásos szervezeteket lelkészeik megválasztásában megillető szabadság kérdése. A fellebbviteli bíróságok ellenben átfogó tapasztalattal rendelkeznek az ügyben és a különböző foglalkoztatási diszkriminációs törvények hatályba lépése óta egységesen elismerik a „lelkészi kivételt” mint az említett törvényekre hivatkozó kérelmeket kizáró okot.

A Legfelső Bíróság szintén elismeri a „lelkészi kivételt”, valamint megállapítja, hogy amennyiben az államnak hatalma lenne meghatározni, hogy ki lássa el a lelkészi hivatást, az sértené az alkotmány első kiegészítésének az állam és egyház szétválasztásáról rendelkező cikkelyét („Establishment Clause”).

Az EEOC és Perich elismerik, hogy a foglalkoztatási diszkriminációs törvények alkalmazása vallási szervezetekre bizonyos esetekben alkotmányellenes lenne, ám – véleményük szerint – ezekben az esetekben elegendő lenne az egyesülési szabadságra hivatkozni. Így az EEOC és Perich nem látják szükségesnek a lelkészekre vonatkozó külön szabályok megállapítását a Vallási Klauzulák alapján.

Ezt az érvet a Bíróság nem fogadja el, hiszen az első alkotmánykiegészítés különös figyelmet szentel a vallásos szervezetek függetlenségének, ennek alapján a Bíróság elfogadhatatlannak tartja azt a nézetet, amely szerint a Vallási Klauzulákból nem vezethető le a vallási szervezeteket lelkészeik kinevezésében megillető szabadság.

Annak megállapítása után, hogy az első alkotmánykiegészítés Vallási Klauzuláiból levezethetően létezik a „lelkészi kivétel”, a Legfelső Bíróság azt vizsgálta meg, hogy az adott esetben is érvényes-e.

Figyelembe véve Perichnek az egyház által adott hivatalos címét, e cím valódi tartalmát, a cím Perich általi használatát, valamint azokat a fontos vallási feladatokat, amelyeket Perich ellátott a gyülekezetben, a Legfelső Bíróság megállapította, hogy Perich a „lelkészi kivétel” értelmében lelkésznek tekinthető.

A Fellebbviteli Bíróság, mikor ezzel ellentétes következtetésre jutott, három hibát követett el. Egyrészt nem tartotta kellően fontosnak a tény, hogy Perich valójában hivatásos lelkész volt. Továbbá, a Fellebbviteli Bíróság túl nagy hangsúlyt fektetett a tényre, hogy a „szerződéses” tanárok is elláthatták a Perich által gyakorolt feladatokat, valamint arra, hogy Perich világi feladatokat is ellátott. Az EEOC szerint a „lelkészi kivétel” csak azokban az esetekben lehetne alkalmazható, amikor valaki kizárólag vallási feladatokat lát el. A Bíróság ezt az érvet nem fogadta el, arra hivatkozva, hogy ilyen személy talán nem is létezik, hiszen az egyházak vezetői is látnak el

világi feladatokat (pl. az épületek fenntartásának felügyelete, a költségvetés ellenőrzése).

Mindezek alapján a Legfelső Bíróság úgy ítélte meg, hogy Perich lelkésznek tekinthető a kivétel értelmében, és ezért az első alkotmánykiegészítés alapján az egyházi munkáltató elleni diszkriminációs keresetet semmisnek kell tekinteni.

A határozat kitér arra, hogy amennyiben a Legfelső Bíróság eleget tenne Perich kérelmének (amelyben kezdetben a kártérítésen kívül a munkájába való visszahelyezés is szerepelt – később ez utóbbi követelését ejtette), az azt jelentené, hogy az állam megbüntet egy vallási szervezetet, amiért felmondta a munkaviszonyát egy továbbiakban alkalmazni nem kívánt lelkészének, ami egyértelműen beleütközne az első alkotmánykiegészítésben garantált szabadságjogokba.

Perich ugyan hivatkozott arra, hogy a Hosanna-Tabor által elbocsátására felhozott vallási indok – mely értelmében megsértette a zsinat belső konfliktuskezelési hagyományait – alaptalan volt, a Bíróság azonban határozatában kifejtette, hogy a lelkészi kivétel lényege nem annak ellenőrzése, hogy a lelkészek elbocsátása pusztán vallási okkal történik-e meg, hanem az, hogy biztosítsa az egyházak szabadságát lelkészeik megválasztásában.

Perich és az EEOC szerint a kivétel ilyen alkalmazása azt eredményezi majd, hogy a különböző vallási szervek a munkáltatói törvényeket figyelmen kívül hagyva fognak szabadon foglalkoztatni gyereket vagy munkavállalói engedéllyel nem rendelkezőket.

A Bíróság azonban úgy döntött, hogy Perich esetében – és ehhez hasonló ügyekben – a lelkészi kivétel alkalmazható a kereset elutasítására. Abban a kérdésben nem foglaltak állást, hogy a munkáltatói törvények megszegése esetén érvényes lenne-e a lelkészi kivétel alkalmazása. A határozatban megfogalmazták, hogy a Bíróság – amennyiben ilyen ügygel kerül szemben – mérlegelni fogja ezt a kérdést.

Az ítélethez párhuzamos indoklást csatolt Thomas bíró: véleménye szerint a vallási szervezetek jogát lelkészeik megválasztásában korlátozza az, ha világi bíróságok felülbírálnak azt a kérdést, hogy az illető személy lelkésznek tekinthető-e. Annak a kérdésnek az eldöntése, hogy egy alkalmazott lelkésznek minősül-e, önmagában vallási kérdés, és ennek bármilyen világi szabályozása korlátozást jelentene elsősorban a kisebb, kevésbé ismert vallások számára.

Az ügyben pusztán annak a ténynek az ismerete, hogy a Hosanna-Tabor lelkészének tekintette

Perich-t elegendőnek kellene lennie a lelkeszi kivétel alkalmazásához.

Az ügyhöz párhuzamos indoklást fűzött Alito bíró is, amelyhez Kagan bíró csatlakozott. Alito bíró úgy véli, hogy a „lelkeszi kivétel” minden olyan személyre vonatkozik, aki valamilyen vallási szervezetnél vallási feladatot lát el, függetlenül attól, hogy mi a megnevezése, és hogy ezen kívül milyen szekuláris feladatokat végez. Az Egyesült Államokban gyakorlatilag minden vallás megtalálható, így hiba lenne, ha egy vallási szervezet szabadságának kérdésében a feladatokat ellátó személy megnevezése lenne döntő, nem pedig az általa ellátott feladatok. Alito bíró

hangsúlyozza annak fontosságát, hogy egy vallási szervezet szabadon megválaszthassa azt a személyt, aki a felekezetet szolgálja, valamint hogy az illetőt elbocsáthassa, ha elveszti benne a bizalmát.

Alito bíró szerint Perichre vonatkozik a „lelkeszi kivétel”, hiszen vallási feladatokat látott el a Hosanna-Tabornál. Perich arra való hivatkozása, hogy elbocsátásának indoka valójában nem vallási indok volt, Alito bíró szerint nem vizsgálható, hiszen ennek a kérdésnek az eldöntése is – a Hosanna-Tabor döntésének megkérdőjelezése – sértené a vallási szervezet szabadságát.

Martos Anna Borbála